

Welkom

Zingen: Nu zijt wellekome (VL 135)

Inleiding

De vlammen stonden bevend en bedeesd
te branden in de kerstboom, en daaronder
eerbiedig aangetreden om het wonder
de ezel en de os, het brave beest.

En Jozef ook, misschien het allermeeest
verwonderd over wat er met en zonder
hem was gebeurd, maar blozender, haast blonder
en blijer dan hij ooit nog was geweest.

Maria in Mariablauw en wit,
de wijzen uit het oosten met geschenken.
zou iemand aan iets lelijks kunnen denken
bij zoveel moois en liefelijks als dit?

Er blonk een ster. Herodes was te vroeg.
Het kindje had nog heel wat voor de boeg.

Dit gedicht van Kees Stip kregen wij op een kerstkaart – ons toegestuurd door een predikant en zijn vrouw. Die laatste zin 'Het kindje had nog heel wat voor de boeg.' typeert waar het over gaat in de viering van vandaag. Over wat Joden verwachtten van de komst van een Messias; over wat we volgens de evangelist Lukas te verwachten hebben van het pasgeboren kind.

En we lezen en zingen het gedicht 'In die dagen' van Herman Verbeek, die de *vleeswording van de verwachting* in prachtige woorden omschrijft.

Inderdaad: Het kindje had nog heel wat voor de boeg!

Zingen: Komt ons in diepe nacht ter ore (VL 402)

Lezing: Lukas 2: 8-14

Niet ver daarvandaan brachten herders de nacht door in het veld, ze hielden de wacht bij hun kudde. Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door het stralende licht van de Heer, zodat ze hevig schrokken. De engel zei tegen hen: 'Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen, dat het hele volk met grote vreugde zal vervullen: vandaag is in de stad van David jullie redder geboren. Hij is de messias, de Heer. Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in een doek gewikkeld in een voederbak ligt.' En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden: 'Eer aan God in de hoogste hemel en vrede op aarde voor alle mensen van goede wil.'

Lezing: Lukas 2: 22-39

Toen de tijd was aangebroken dat ze zich overeenkomstig de wet van Mozes rein moesten laten verklaren, brachten ze hem naar Jeruzalem om hem aan de Heer aan te bieden, zoals is voorgeschreven in de wet van de Heer: 'Elke eerstgeboren zoon moet aan de Heer worden toegewijd.' Ook wilden ze het offer brengen dat de wet van de Heer voorschrijft: een koppel tortelduiven of twee jonge gewone duiven.

Er woonde toen in Jeruzalem een zekere Simeon. Hij was een rechtvaardig en vroom man, die uitzag naar de tijd dat God Israël vertroosting zou schenken, en de heilige Geest rustte op hem. Het was hem door de heilige Geest geopenbaard dat hij niet zou sterven voordat hij de messias van de Heer zou hebben gezien. Gedreven door de Geest kwam hij naar de tempel, en toen Jezus' ouders hun kind daar binnenbrachten om met hem te doen wat volgens de wet gebruikelijk is, nam hij het in zijn armen en loofde hij God met de woorden: 'Nu laat u, Heer, uw dienaar in vrede heengaan, zoals u hebt beloofd. Want met eigen ogen heb ik de redding gezien die u bewerkt hebt ten overstaan van alle volken: een licht dat geopenbaard wordt aan de heidenen en dat tot eer strekt van Israël, uw volk.'

Zijn vader en moeder waren verbaasd over wat er over hem werd gezegd.

Simeon zegende hen en zei tegen Maria, zijn moeder: 'Weet wel dat velen in Israël door hem ten val zullen komen of juist zullen opstaan. Hij zal een teken zijn dat betwist wordt, en zelf zult u als door een zwaard doorstoken worden. Zo zal de gezindheid van velen aan het licht komen.'

Er was daar ook een profetes, Hanna, de dochter van Fanuel, uit de stam Aser. Ze was hoogbejaard; vanaf haar huwbare leeftijd had ze zeven jaar met haar man geleefd, en ze was nu al vierentachtig jaar weduwe. Ze was altijd in de tempel, waar ze God dag en nacht diende met vasten en bidden. Op dat moment kwam ze naar hen toe, bracht hulde aan God en sprak over het kind met allen die uitzagen naar de bevrijding van Jeruzalem.

Toen ze alles overeenkomstig de wet van de Heer hadden gedaan, keerden ze terug naar Galilea, naar hun woonplaats Nazaret.

Luisteren: **Lied van Simeon** (VI 420, maar op melodie van Oomen)

Overweging

1.

De tijd rond Jezus' geboorte was een moeilijke tijd in Israël. De Romeinen hadden het land bezet. Aanvankelijk hielden ze zich enigszins afzijdig, maar langzamerhand probeerden ze hun greep op de bevolking te versterken. De volkstelling uit Lukas 1 is er een voorbeeld van.

Al meer dan een eeuw leefde er onder de Joden de hoop en verwachting op een nieuwe leider, afstammeling van David; een leider die een periode van vrede en voorspoed zou brengen – als in de tijd van koning David. Zulke dingen worden vaak gedacht in moeilijke tijden.

En zij duiden die leider aan met de titel Masjiach, Messias, gezalfde; gezalfd, net als koning David. Wat voor leider zou de Messias zijn? Zou het een leider zijn die de Romeinen met geweld zou verdrijven, iemand als Jozua, of Gideon? Of zou het iemand zijn die het volk terug zou brengen naar de wet en de profeten, een soort Mozes? Daarover waren de meningen onder de Joden verdeeld.

2.

Wat moeten we van de messias verwachten? Lukas geeft daar in het begin van zijn evangelie een antwoord op in een aantal verhalen rond de geboorte van Jezus. Het zijn zorgvuldig gecomponeerde verhalen die vooruitwijzen naar wie Jezus was en in welke traditie hij stond.

In het geboorteverhaal vertelt Lukas over een kind waarvoor geen plaats is, geboren in een voerbak in een stal. Geen pracht en praal zoals bij koning Salomo, en zoals bij veel heersers in omliggende landen. Een kind dat je zo voorbij zou lopen.

Maar een hemelse boodschapper zegt tegen herders in de omgeving dat juist dat kind de langverwachte redder zal zijn, de gezalfde is, geboren in de Stad van David.

Dat is het eerste accent dat Lukas zet.

3.

En in het verhaal van Simeon en Hanna zet Lukas Jezus in de Joodse traditie, de traditie van wet en profeten. Jezus die volgens Matteüs zei 'Denk niet dat ik ben gekomen om de Wet en de Profeten af te schaffen, maar om die te vervullen'.

Jacob Offringa zegt over het verhaal in een preek:

“Alles wat gebeurt, geschiedt volgens de Thora, de wet van de Heer. Op de achtste dag wordt Jezus besneden, zoals elke joodse jongen. En rond de veertigste dag komt Hij met zijn ouders naar de tempel, voor twee dingen tegelijk. Het kind wordt toegewijd aan de Heer, zoals opgedragen wordt in het boek Exodus. En voor de reinheid van zijn moeder – ook dat was destijds van belang – wordt een offer gebracht: twee duiven, zoals voorgeschreven in het boek Leviticus. Rijken doen meer, zij offeren een jonge ram, tezamen met één duif. Maar voor arme mensen zijn twee duivenjongen voldoende. Een teken dat Jozef en Maria inderdaad tot de eenvoudige, arme joden behoren. Beide zijn toegewijd aan God en leven naar de Thora.”

In de tempel komen twee mensen met een sterke Messiaaanse verwachting op Maria en Jozef met hun kindje af. Lukas vertelt van de ene, Simeon, dat hij rechtschapen en godvrezend is, een tzeddik. En de andere, Hanna, is een profetes. Beiden vertegenwoordigen als het ware de Wet en de Profeten. Opnieuw wordt hiermee aangegeven dat Jezus geworteld is in de Thora.

Dan zegt Simeon tegen Maria “Weet wel dat velen in Israël door hem ten val zullen komen of juist zullen opstaan. Hij zal een teken zijn dat betwist wordt, en zelf zult u als door een zwaard doorstoken worden. Zo zal de gezindheid van velen aan het licht komen.”

M.a.w. het leven van Jezus zal niet gemakkelijk worden, als de waarheid aan het licht gebracht wordt is dat pijnlijk, soms zelfs dodelijk.

Met dat beeld zet Lukas in de proloog op zijn evangelie Jezus neer – zijn plaats, bij de armen, de verschoppelingen; door God aangekondigd, en levend vanuit de joodse Thora en de profeten. Niet iemand van de lieve vrede, maar iemand die vraagt om een keuze en die daar zelf de gevolgen van zal dragen.

4.

Het lied 'In die dagen' van Herman Verbeek, waar ik zeer aan gehecht ben – en dat we straks zullen zingen – geeft dat treffend weer.

Ik zal dat nu lezen en er hier en daar wat over zeggen:

In die dagen, in het duister,
ogen moe en vrede ver -
wijst een man op vogelschoenen
naar het vonken van een ster.
“Luister”, roept hij, handen zoekend
harten stelend her en der.

Uit de bergen, uit de graven -
schouders hoog en monden stom -
vrezen zij met wintertranen,
durven niet, willen weerom.
Warmt hij hen de kromme voeten.
“Hierlangs,” dringt hij, “mensen, kom.”

Op zijn woorden op zijn vleugels -
dageraad en vroege wind -
draagt hij hen naar beter tijden
waar een mens voldoening vindt,

sjouwt met hen langs 's Heren wegen,
stralend lachend als een kind.

Tussen wrakhout tussen schelpen,
zet hij angsten op de zee.
Tilt hij twijfels uit de golven,
water wijkt en wind geeft mee,
licht lokt hen over de wolken,
dood verdwijnt van lieverlee.

“Met twee planken met vier spijkers,”
zegt hij, “bouwen wij een stad.”
Maar de meesten van hen zeuren:
“Stad van vrede, hoe kan dat?”
Slaan een kruis nadat elk huis eerst
pesachvlees gegeten had.

Op de grafsteen op de heuvel
schrijft een engel: “Wees niet bang.”
Staan zijn vrienden daar te zingen,
maken een geboortezang.
Vrouwen, herders, vorsten, wijzen
leggen zoenen op zijn wang.

Het is een lied van zwoegen en zweten om het heil op te delven,
van gebrokenen en rechtelozen die geroepen worden,
van hoop en vrees, van volhouden en twijfelen,
van meegaan en toch niet
van vreugde,
van de dood en daarna – en vooral van liefde.

Herman Verbeek schrijft onder het lied: 'Zonder dat zijn naam genoemd wordt: Een Jezus-lied. Zijn levensverhaal. Om tweemaal in 't jaar te zingen: in de Kerstnacht en de Paasnacht. En een lied voor lieve doden die in zijn naam gestorven zijn.'

Het lied tekent een sfeer, is voor mij niet overal duidelijk, maar het ontroert me zeer.

Wat zou Verbeek bedoelen met die man op vogelschoenen in het eerste couplet?
Is het iemand die half mens, half vogel is – met zijn schoenen op de grond, maar in verbinding met het hogere? De vogelschoenen verwijzen misschien ook naar de vleugels in het derde couplet: 'Op zijn vleugels draagt hij hen naar beter tijden'.

De eerste 4 coupletten beschrijven hoe hij mensen hartstochtelijk wijst op de goede weg, hoe hij hen verleidt en verlost om hem op die weg te volgen – om de angsten die hen daarvan afhouden te overwinnen.

In het vijfde couplet kantelt het lied.

Met twee planken en vier spijkers, zegt hij bouwen we een stad.

Het geeft aan dat je met heel weinig heel veel kan bereiken – maar er klinkt ook al iets in door van de zes planken van een doods-kist.

In dat couplet komen ook de tegenwerpingen – stad van vrede, hoe kan dat.

Het couplet eindigt met de regel 'Slaan een kruis nadat elk huis Pesachvlees gegeten had'.

Wat wordt met die zin bedoeld? Het klinkt voor mij alsof de mensen Pesach vlees eten opdat de

engel van de dood hun huis voorbij zou gaan, zoals in de Paasnacht.

Waarom slaan ze daarna een kruis? Is het om aan te geven dat Jezus maar moet sterven in hun plaats? Ik weet het niet.

In het laatste couplet is er de dood – en de overwinning van de dood in liefde.

5.

Terug naar Simeon in de tempel

Simeon neemt de kleine Jezus in zijn armen en zegt 'Nu laat u, Heer, uw dienaar in vrede heengaan, zoals u hebt beloofd. Want met eigen ogen heb ik de redding gezien die u bewerkt hebt...'

Vaak wordt dat uitgelegd – en zo heb ik het ook altijd begrepen – alsof Simeon een heel oude man is die zegt dat hij kan sterven nu hij de redder van Israël heeft gezien.

Bert Altena legt in een blog uit dat het ook heel anders kan zijn. Van Hanna staat in het tekstgedeelte dat ze heel oud is. Maar over de leeftijd van Simeon staat er niets. En het woord 'heengaan' dat er bij Lukas staat betekent letterlijk 'loskomen van', 'bevrijd worden van'.

Hij zegt dan 'het is dus niet zozeer de bedoeling dat we bij Simeon ons een oude, afgeleefde man voorstellen, die zoiets zegt als: nu kan ik eindelijk sterven, laat mij maar heengaan, ik heb het nog mogen meemaken... Het is niet: laat mij nu maar sterven, maar veel meer: nu kan ik pas leven!. Hij neemt het kind in de armen en looft God, niet omdat hij nu klaar is om te sterven, maar omdat hij nu pas voluit als een bevrijd mens kan leven. Hij is niet de wachtpost van het verleden, maar wordt een bode van de toekomst. Zijn verwachting is niet vervuld, maar wordt juist geactiveerd.'

Hoe is het met onze verwachting? Zien wij tekenen van hoop of leggen we het hoofd in de schoot in deze moeilijke tijd?

En als we tekenen van hoop zien? Zeggen we dan 'nu kan ik rustig sterven' of gaan we met zo'n man op vogelschoenen op weg?

Voorbeden

Zingen: **Tafellied: Moge ons voor waar verschijnen (VL 452)**

Breken en Delen

Onze Vader (map 119)

Actie en informatie (Collecte: Maaltijdenproject Lukaskerk)

Zingen: **In de harten van de mensen (map 100A)**